

קונטרס
השתלמות בעבודת החנוך

*

לקט
אגרות קדש
של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

יוצא לאור ע"י
קרן חנוך מנחם

menachem
EDUCATION FOUNDATION

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע
לבריאה

קונטרס זה נדפס לזכות

הרה"ת ר' דוד
שיחי'
סמיטאנא
לכבוד יום הולדתו
ביום הבהיר, ב' אייר
שביחד עם זוגתו מלכה תחי'
הם אחיעזר ואחיסמך
לעניני השכונה

ויתברכו בכל טוב גשמי ורוחני
גם יחד
ונחת רוח רב
מכל יוצאי חלציהם שיחיו

פתח דבר

הננו מוציאים לאור קונטרס "השתלמות המורים", הכולל לקט אגרות קדש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו שבהם חוזר ושונה על נחיצות הדבר שהמלמדים והמחנכים ישפרו את מעמדם והצלחתם בהשתלמות שע"י קורסין מיוחדים בעניני חנוך.

ונחתום בדברי כ"ק אדמו"ר בנוגע בהאחריות המוטלת על המלמד והמחנך:
 "וזכור¹ יזכור וחקוק יהי במוחו ולבו אשר לידו נמסרו כמה מהתלי שעל כל אחד מהם נאמר בניס אתם לה' אלקיכם, והוא נושא האחריות, וגדולה היא מאשר יוכל לשאת אותה על דעת עצמו ובהבנתו ושכלו הוא."

בתור הוספה מועתק קטעים מאגרות של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בנוגע האחריות והזכות של המלמד והמחנך.

כהנ"ל נלקט ונערך ע"י הרה"ת ר' מיכאל אהרן שיי זליגסון.

קרן חנוך מנחם

 ב' אייר, תשע"ד
 ועש"ק פ' אמור, להזהיר הגדולים על הקטנים
 ברוקלין, נ.י.

¹ ממכתב יג סיון, תשט"ו (אג"ק חיי"ט ע' קנט).

דברי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בקשר לאחריות המחנך והמלמד

א. ". לדבר¹⁶ עם המלמד שידע אשר גורל דור הבא באמונה טהורה בידו היא, ואשר כל תנועה שלו שתהי' שלא כדבעי, בזה הוא עוקר ח"ו אילן וגזע מכרם ה' צבאות, וכאשר יתן על לבו על התלמיד לחנכו ולחכמו מעמיד הוא גזע ואילנא רברבא בכרם ה'".

*

ב. ". קודם¹⁷ שתתחיל ללמוד עם התלמיד תתבונן כי מלאכת ה' והיא בדיני נפשות אתה עוסק, החיים והמות הרוחני שהם הגבה למעלה באין ערוך לגבי חיים ומות גשמיים - בידוך המה, אם תעבוד באמונה תעמידו על האמת, תזכה בזכותיו וזכיות זרע זרעו עד עולם, ומכלל הן אתה שומע את הלאו.

ודע כי הכל ביד האדם וברשותו, וכאשר תתן דעתך לבך ונפשך זה יעזרך השי"ת ותעמיד תלמידים הגונים וחלקך יהא בין זהרי הרקיע, ומצדיקי הרבים באור כי טוב.

א. שעורים פדוגוגית

ורב² תודות לו על הידיעות הסטטיסטות אדות מצב החנוך.

בנוגע להצעתו אדות סמנריון למורים אבקשו לבא בהצעה מפורטת אדות שעורים פדוגוגית שתפקידם יהי' להכשיר במשך זמן קצר (3-6 חדשים) מורים אשר בדרך כלל יש כבר להם הידיעות היסודי[נ]ות הדרושות לכל מורה וזקוקים רק להכשרה פדוגוגיים - מיתודית אשר עכ"פ את המינימום ההכרחי שבזה אפשר לקבלו במשך זמן קצר כנ"ל.

רצוני - אם באפשרי - אשר יחד עם ההצעה הנ"ל תכלל גם רשימת אנשים אשר אפשר לחשוב כי יוכלו לספחם להיות המרצים בשיעורים וביחוד התקציב.

*

ב. "ישתלם בלימודיו בפ"ע"

"..נהנתי³ במאד ממה שישנם כבר מתלמידיהם הוותיקים התימנים מדריכים וגם מורים ובהתאם לכשרונותיהם של כל אחד מהם אפשר כדאי אף שהוא כבר מורה, שבכ"ז ישתלם בלימודיו בפ"ע ע"י שיהי' ג"כ מקבל באחת הכתות הגבוהות או בכתה מיוחדת בשבילם, אבל מובן שצ"ל זה באופן שלא יביטו ע"ז כמיעוט הדמות, ואל בינתם אשען, ובכלל הרי כבר באה העת שהמשפיעים מכל הסוגים וכן בשאר המוסדות באה"ק ת"ו דחב"ד יהי' מבין חניכי מוסדותינו, ועכ"פ מאנ"ש, שאז המס"נ שלהם הוא באופן אחר וכיון שמי שיש לו פת בסלו כו' הרי אין הנה"ב והסביבה מתקוממת נגד הנדרש מהם, בידעם שסו"ס יעשו בהתאם להדרישה וא"כ אין כדאי המלחמה בזה.

*

16 אג"ק שלו ח"א ע' תקלג.

17 אג"ק שלו ח"ג ע' שי.

2 ממכתב ר"ח סיון, ה'תש"י (אג"ק ח"ג ע' שח).

3 להנהלת ישיבת תומכי תמימים בלוד - ממכתב כ"ט טבת, תשי"ד (אג"ק ח"ח ע' קלד).

חינוך על טהרת הקודש. ולדכותיה דמר וכל המשתתפים בפעולה האמורה למותר להדגיש אשר יפה שעה אחת קודם (ממכתב ה' אלול ה'תשל"ח - "התקשרות" תר"פ ע' 19).

*

יג. חשיבות השתלמות המורים

כיון¹⁴ שמתחילים לדבר על-כל-פנים – שהמורה בבית-ספר חב"ד צריך-להיות מושלם [=בעל השתלמות] כו', אולי **סוף-סוף** יעשו **משהו על-כל-פנים** להשתלמות המורים דעתה שבבתי-ספר הרשת – שמשנה לשנה מתרבות התלונות והתביעות בזה, והרי לזה אין צורך כלל לבקר באוניברסיטה, ובמילא אין כל חשש – ורק צריך שמי שהוא **יתענין** בזה **ברצינות** ו**בעקביות** ויתחיל **במעשה בפועל** בזה, ועד-עתה לא ידעתי אפילו מהזזה כל שהיא בענין!!

*

יד. צריך לעשות תנועה שירצו לעבוד בחנוך

הרב חדקוב: הבעיה¹⁵ היא שמורים טובים אינם צומחים על העץ. יש מורים טובים שאינם באים לחב"ד. צריך לעשות תנועה שירצו לעבוד בחנוך. גם בין האברכים שלנו, אלה שאינם מתכוננים לפנות לרבנות או לדיינות, יש לשאוף שיצאו לבנות את החנוך. לא לשכנע ישירות, כי זה יצליח רק עם מעט אנשים, אלא ליצור אווירה כזאת שהם ירצו להיות מורים, ויראו בזה כבוד ולא השפלה ח"ו.

* * *

14 ימי תמימים' כרך ד' עמ' 87.

15 'התקשרות' תרפ (680) ע' 18.

ג. "לערוך קורסין מזורזים"

"ההצעה⁴ לערוך קורסין מזורזים להכנת מורים ולהשתמש בזה בימי החופש נכונה במאד מאד גם אם לא הי' החשש שלשנה הבאה ידרשו בתוקף מוסמכות מכל מורה ומורה, ובודאי עושים בזה במרץ היותר גדול, ואפשר כדאי שאף אלו שכבר מוסמכים הם ישתתפו עכ"פ בחלק מהקורסין למען לחזור על הישנות ואי אפשר לבית המדרש בלא חידוש. והסברא בנוגע לקייטנא, הנה נתקבלה בקשה זו מביה"ס דאהלי"י ביפו, ומציעים לעשות כזה בכפר, ובכ"א גם זו הצעה נכונה ואפשר גם מוכרחת.

אינני יודע ההוצאות הכרוכות בהנ"ל, ובודאי יש מקום לבקש עזר מיוחד מהמשרדים המתאימים ועל השאר להשתדל למצוא, והרי כבר בלאה"כ יש חסרון ניכר בהרשת, והלירות שיתוספו על שתי הוצאות הנ"ל אינם משנים המצב, ובודאי ישתדלו אנ"ש להמציא אמצעים על זה.

*

ד. "בחנוך נוגע לא רק הידיעות אלא ג"כ ההתמסרות"

בנוגע⁵ לשאלתם שיש מורים כאלו אשר יש חשש שאינם מתאימים לתפקידם, הרי כבר ידוע פסק תורתנו שבלמוד תלמידים צריכים להתחשב עם תועלת התלמידים ובכלל תועלת הרבים דוחה תועלת היחיד. אלא שבזה יש להביא בחשבון שבחנוך נוגע לא רק הידיעות אלא ג"כ ההתמסרות, ובישוב דעת ע"ד מורה פלוני או פלוני יש לעשות סה"כ משניהם גם יחד ואח"כ להחליט.

*

ה. "זכור יזכור וחקוק יהי' במוחו ולבו אשר לידו נמסרו כמה מהתל' שעל כל אחד מהם נאמר בנים אתם לה' אלקיכם, והוא נושא האחריות"

4 ממכתב ו' תמוז, תשי"ד (אג"ק ח"ט ע' קסח).

5 ממכתב י"ט מני"א, ה'תשי"ד (אג"ק ח"ט ע' רמג).

יא. "נתינת ת"ח על הסיוע שלו לקורס השתלמות המורים"
ומסיימים¹² בטוב, בנתינת ת"ח על הסיוע שלו לקורס השתלמות המורים, המאורגן ע"י רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, שבודאי גם להבא יעשה כזה ובכגון זה.

*

יב. "יום חינוך" בתל-אביב

לקראת סיום שנת תשל"ח כתב הרבי מכתב מיוחד למי ששימש כסגן ראש עיריית תל-אביב שנים רבות, בקשר להכרזת העירייה אודות "יום החינוך":

"...שמחת¹³ לקרוא במכתב כבודו על דבר תכנית הפעולות המיוחדות דהכרזת "יום חינוך" וכו', בצירוף משלוח חומר מתאים ("חומר" שתוכנו ומטרתו רוחניות אמיתית). ועל דרך הצחות כאן המקום לצטט פתגם מתורת רבנו הזקן בעל התניא והשולחן-ערוך – "דער אובערשטער גיט אידן גשמיות און אידן מאכן פון גשמיות רוחניות" [=הקב"ה נותן לבני-ישראל גשמיות ובני-ישראל עושים מגשמיות רוחניות].

ובודאי מ"יום חינוך" זה יוסיפו בפעילות האמורה בהתאם להציווי – שהוא גם נתינת כח – "מעלין בקדש", שהרי קביעת "יום חינוך" הוא על דרך "יום אשר עמדת בחורב" שהוא התחלת חינוך עם בני-ישראל מעת זמן מתן תורתנו, ובכל השנה זמן-מתן-תורתנו הוא, ויום זה מוסיף כח וחיות ומרץ בקבלת התורה ובלמוד התורה ובקיום מצותיה מדי יום ביומו במשך כל השנה כולה, ועל דרך זה הוא בנידון דידן.

ומיוסד על מאמר חכמינו ז"ל אשר נפש אחת מישראל היא עולם מלא, מובן שכדאית כל השתדלות אפילו בשביל ילד אחד או ילדה אחת, על אחת כמה וכמה שבודאי תוכתר פעולה האמורה בהצלחה ויכניסו כמה וכמה מבני ובנות ישראל לחנוך הכשר ויותר מזה,

"...תקוה חזקה שימלא בקשותי במכתבי, אשר ננקודה בהם היא שלא יהי דן יחידי, וכמאמר המשנה שאין דן יחידי אלא אחד, ומי ישוה לו ומי יערוך לו, ולכן אין כל מיעוט דמות וכבודו אם יעשה כהוראת רבים ובהתייעצות עמהם, וגם בהוראת מנהל בית הספר, וזכור יזכור וחקוק יהי במוחו ולבו אשר לידו נמסרו כמה מהתלי שעל כל אחד מהם נאמר בניס אתם לה' אלקיכם, והוא נושא האחריות, וגדולה היא מאשר יוכל לשאת אותה על דעת עצמו ובהבנתו ושכלו הוא, משא"כ כשתהי' דעת ההנהלה בכללותה שאז זכות הרבים מסייע לכוון כפי הרצוי, ומובן ג"כ שהשתלמותו בתור פרט ובענינים פרטים אין לזה מקום ע"ח הפסד בהנוגע לתלמידיו.

*

ו. "אלה שהדבר הנ"ל זר להם ואינם רוצים בשו"א לקבל הדרכה (ואי אפשר שלא ישפיע זה גם בהשפעה היום יומית על התלמידים-ות), הרי טוב שימצאו להם משרה במקום מתאים לרוחם הם"

"...בהנוגע⁷ למורים אשר ההתמסרות מצדם אינה כדבעי כלל, וגם אינם מתאימים להוראה, ואין רואים בהם התקדמות בדרכי עבודתם וכו' ואינם מקבלים הדרכה.

הנה לפלא גם הספק בזה. והעיקר, מצד הנקודה האחרונה - כי מי יודע מה ילד יום, וההכרה שכל החבר מורים-ות יעמדו חזק על הנקודה ששייכים בתי הספר - והעיקר הרוח והחינוך בהם - לחב"ד, ואין עליהם מרות אחרת, וכיון שצ"ל הרגש זה קיים כל משך זמן הלימוד, היינו כעשרה חדשים, מובן שאי אפשר שיהי' זה בדרך קבלת עול גרידא וכפ"י. ולכן אלה שהדבר הנ"ל זר להם ואינם רוצים בשו"א לקבל הדרכה (ואי אפשר שלא ישפיע זה גם בהשפעה היום יומית על התלמידים-ות), הרי טוב שימצאו להם משרה במקום מתאים לרוחם הם, ובתי ספר הרשת ימצאו מורים מתאימים לרוח הרשת...

6 ממכתב יג סיון, תשט"ו (אג"ק חיי"ט ע' קנט).

7 ממכתב יד מני"א, תשט"ו (אג"ק חיי"א ע' של).

12 ממכתב א' מנחם אב, תשי"ט (אג"ק חח"י ע' תעח).

13 נדפס ביכפר חב"ד' גיליון 991 עמ' 181-182.

ח. השתלמות המורים-ות ד'רשת'

בהנוגע⁹ להשתלמות המורים-ות דהרשת, צריך הי' להודיע מתי יפתחו קורסים כדבעי, היינו מאגוויי או יותר ימנים, וכדאי לעורר הנ"ל עד"ז - שעלולה ההתעוררות שיקדימו את זה ככל האפשרי. ובפרט אם ישתתפו מצד הרשת באופן סמלי בהוצאות.

*

ט. "חלק ממנו לקחו להמשכת הלימודים בבתי ספר הרשת,

שלדעתו יפריע זה להשתלמות המורים"

השתלמות¹⁰ המורים במענה על מכתבו מבדר"ח תמוז, במ"ש אודות חופש הקיץ שחלק ממנו לקחו להמשכת הלימודים בבתי ספר הרשת, שלדעתו יפריע זה להשתלמות המורים וכו'. - הנה החלק שלקחו הוא פחות משבועים, ובכלל הרי נחוצה ההוספה ביותר כיון שהיא תועלת כו"כ תלמידים, ולכן מובטחים אנו שלא רק שלא יגרום היזק להמשתדלים בזה, אלא אדרבה, ובפרט שהוספה הנ"ל בבתי ספר הרשת מוכרח שהרי צ"ל היונפלינו, ולכן תקותי שישפיע על כל המורים-ות שבהנהלתו שישתפו פעולה בהנ"ל.

*

י. "לנצל את ימי החופש להתקדמות והשתלמות המורים-ות"

במ"ש¹¹ אודות רמת המורים-ות, מובן עד כמה מצער ומכאיב, וזה שנים שהנני מעורר עד"ז בכל הזדמנות, ומהנכון הי' שבאסיפה היותר קרובה של הנהלת הרשת ידונו את הענין ויבואו להחלטות ממשיות, ובפרט איך לנצל את ימי החופש להתקדמות והשתלמות המורים-ות, ויה"ר שגם בזה יצליח ויבש"ט, ובפרט שזה עתה אזלינן מימי י"ב וי"ג תמוז גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע נצחון התורה והמצוה במס"נ למעלה מדרך הטבע.

9 ממכתב יז טבת, תשט"ז (אג"ק חכ"א ע' של).

10 ממכתב יא תמוז, תשט"ז (אג"ק חיי"ג ס"ע רס).

11 ממכתב יח תמוז, תשט"ז (אג"ק חיי"ג ע' רסו).

מובן שכל האמור לעיל הוא - הוראה כללית בשיטה שבה צריכה להנהיג הנהלת הרשת, אבל אין זה הוראה בהנוגע לאישים פרטים, שעל זה על ההנהלה להחליט, בידעה מהותם והנהגתם בעבר. ודא להוסיף - שהתלמידים-ות הם הרבים, והמורים - היחיד, וספק היזק הרבים - דוחה תועלת היחיד, ובפרט ע"פ הנ"ל - שעתה עוד ישנו זמן שיסתדר היחיד במקום המתאים בשבילו יותר.

*

ז. "קורסין למורים מאנ"ש דבר נכון במאד מאד"

הנה⁸ מובן שיסוד דקורסין למורים מאנ"ש דבר נכון במאד מאד, אלא שצריך עיון אם במצב ההווה מוכרח שיהי' קורס מיוחד בשבילם ע"י אנ"ש, ואולי אפשר למצוא מבין קורסין הקיימים כבר מתאים בשבילם, ובפרט שכשידברו עם הנהלת הקורסין אודות הדרישות המיוחדות של אנ"ש ויבארו שהדברים הם בהנוגע לקבוצה של מספר מסוים, בודאי יסכימו לערוך בשבילם הרצאות מיוחדות אם זקוקים לזה, שינוים בתכנית למודיהם וכו', ונוסף על שהוצאות היו יותר קטנות שלא בערך, הנה תועלת נוספת בזה והוא העיקר בזה שכשילמדו בצוותא עם עוד אנשים בודאי יוקלטו הלימודים בנקל יותר, ולא יהי' הכרח לצרף בכחה אחת אלו שאינם מתאימים כ"כ מפני מספרם המועט כו' וכו', ועוד נקודה בזה וגם היא חשובה שם יתענינו בקורסין הקיימים כבר, בודאי אפשר יהי' להתחיל הלימודים בהקדם, משא"כ אם ייסדו קורס מיוחד.

דא"ג מה שכותב אודות מספר שעות הלימוד בהנ"ל, לכאורה צריך עיון, מאין יקחו זמן פנוי כ"כ, כיון שכאו"א מהם עסוק, ובודאי למותר ולהדגיש עוד הפעם אשר כל הנ"ל אינו ממעט כלל בהנחיצות הכי גדולה שישתלמו מורי אנ"ש ככל האפשרי וככל המוקדם, ואין השקו"ט אלא בהאופן שאפשר להגשים הדבר בהקדם ועל צד היותר טוב..

8 ממכתב ח' מ"ח, תשט"ז (אג"ק חיי"ב ע' נו).